

Адыгэ голос адыга мак

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Тиспорт псэолъаклэхэр

«Ошъутенэм» псауныгъэр щагъэпытэщт

Спорт зэнэкъокъухэр зыщызэхашэщтхэ, псауныгъэр зыщагъэпытэщт Унэшхоу «Ошъутенэр» тыгъуасэ Мыекъуапэ кышчызэуахыгъ. Ащ фэгъэхыгъэ зэхашэр мэфэки шыпкэм фэдагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхыаклушынэ Аслъан, Парламентымрэ Правительствэмрэ якыулыкыушлэхэр, культурэм илофышлэхэр, спортым пыщагъэхэр, нэмыкхэри хэлэжыагъэх.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Мыекъуапэ хэхэрэ псэуплэу Гавердовскэм «Ошъутенэр» щагъэпсыгъ. Спорт Унэшхом члэхъанхэм ыпэклэ тиреспубликэ и Лышъхъэу Тхыаклушынэ Аслъан, Адыгеим и Парламент и Тхаматэу Владимир Нарожнэм, дунаим самбэмклэ гъогъу 11 ичемпионэу Хъасанэкъо Муратэ, нэмыкхэм лентэ плыжьыр зэпаупкыгъ. Зэхашэм къеклолагъэхэр Унэшхом рагъэблэгъагъэх.

Спорт псэуальэхэр

Ахэр бэ мэхъух. Псы спортым фэгъэхыгъэр уепллынклэ дахэ. Тхыаклушынэ Аслъан спортсменхэм якыуалы, гушыгъу

афэхъу. Псым ныбжьыклэхэр щесыгъэх. Яухъазырыныгъэ кыагъэлъэгъонэу зыфежъэхэм, А. Тхыаклушынэр судьяхэм ясатырэ хэтэу зэхэщэн лобыгъохэр ыгъэцэклагъэх.

Атлетикэ онтэгъум пылхэр, кыулайныгъэм хагъахъозэ кыуачлэр зыпсыхъэхэрэр мэгушлэх. Зыгъэсаплэу афашыгъэр дунее шапхъэхэм адештэ. Хуль-

фыгъэхэм штангыр алэтызэ шылычым ебэных, гимнастикэм дихъыхырымэ турникхэм защагъасэ. Пшъашэхэм атлетикэ псынклэм хэхэрэ спорт псэуальэхэр агъэфедэх, хъашоу чэрэгъурэм тетхэу къэчъэх.

Дзюдомклэ клалэхэр мэбанэх. Чыплэу кыафыхахыгъэм рыразэх. Боксым зыфэзыгъасэхэрэм дунаим самбэмклэ ичемпионэу Алхъо Сыхъатбий афэгушлуагъ, гъэхъагъэхэм хагъэхонэу афилуагъ.

Гандбол, баскетбол зыщешлэщтхэр зыгъэсэплэ пстэуми анахь ин. Джэхашъор зэпэжыужы. Залыр шъо зэфэшъхъафхэмклэ гъэклэрэклагъэ. Тысыплэу илэхэр кыохаплэм гъэзагъэх, дэгъоу гъэпсыгъэх.

Лышъхъэр кыафэгушлуагъ

Ти Лышъхъэу Тхыаклушынэ Аслъан Унэшхоу «Ошъутенэр» кыызэрэзэуахырым фэшл зэхашэм хэлэжыэрэмэ кыафэгушлуагъ.

— Олимпиадэ джэгунхэм ячемпионхэу Владимир Невзоровыр, Сергей Алифиренкер, дунаим, Европэм дышъэ медальхэр кыащидэзыхыгъэхэр

Адыгеим щагъэсагъэх, — кылуагъ Тхыаклушынэ Аслъан. — Мыщ фэдэ псэуальэхэм защагъэсэнэу хуыгъэп. Джырэ ныбжьыклэхэм а амалыр ялэщт.

«Ошъутенэм» игъэпсын уахтэу теклодагъэр маклэп. Кыахылыгъэхыгъэми, ахъщэу пэлухаштыр кыагъотыгъ, яамалхэр агъэфедэхэзэ Унэшхор ашыгъ.

Адыгеир спортыр зыщагъэлъэплэрэ республикэу зэрэщытыр гандбол ешлэплэм идэпкы лъэгъупхъэу тетхагъ. Зыгъэпсэклэплэ Унэшхор, стадионитлу, футбол ешлэплэ 100-м нахъыбэ, нэмыкхэри аужырэ ильэсхэм тиреспубликэ кышчызэуахыгъэх.

Олимпиадэ джэгунхэм джэрэ медалыр кыащидэзыхыгъэ Емыж Арамбийрэ, дзюдомклэ Урысыем, дунэе зэлуклэгъухэм медальхэр кыащызыхыгъэ Елена Ткаченкэмрэ зэхашэм кышчыгушылагъэх. Спорт псэуальэхэм япчъагъэ тиреспубликэ зэрэщыхахъорэм мэхъэнэ ин ратыгъ, Адыгеим и Лышъхъэу Тхыаклушынэ Аслъан, Правительствэмрэ Парламентымрэ яшлулагъэ кыахэгъыгъ.

(Икълух я 2-рэ н. ит).

Адыгеимрэ Мыекъуапэрэ яепископэу Тихон Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ кыфэгушлуагъ

Адыгеим и Лышъхъэ Адыгэ Республикэм и Правительствэ зычлэт унэм Адыгеимрэ Мыекъуапэрэ яепископэу Тихон тыгъуасэ щылулагъ. Ордэнэу «За заслуги перед Отечеством» зыфилоу

я III-рэ степень зилэр кыызэрэфагъэ-шъошагъэм епхыгъэу Тхыаклушынэ Аслъан ар кыфэгушлуагъ. Епископым зэрэхигъэунэфыкыгъэмклэ, Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Пути-

ным республикэм и Лышъхъэ къэралыгъо наградэ ин кыызэрэфигъэшъошагъэм Адыгеим теклоныгъэшлэхэр зеришлыгъэхэр, Тхыаклушынэ Аслъан ишыпкыу республикэм щыпсэхуэрэм яфедэхэм зерафэлажыэрэр кыеушыхъаты.

— Уилофшлэклэ ары Адыгеим исхэм ялытэныгъэ кыызэрэблэжыгъэр. Ти-

джырэ охтэ кызырэмыкылоу шъолырым хэм япашэхэм пшъэдэклэжышхо зыщахырэ, унашъохэм яштэнклэ зэпэщыгъэ еклолаклэхэр кызыщыхахын фэелъэхъаным ащ мэхъанэшхо илэу щыт. Пэщэ дэгъу уилэ зыхъуклэ, кыныгъо пстэури зэрэзэпыпчышущым игугъаплэ уилэщт, уегугъузэ тапэкли лоб пшлэнымклэ уикъаруи нахь кыблэщт, — хигъэунэфыкыгъэ епископэу Тихон.

(Икълух я 2-рэ н. ит).

Адыгеимрэ Мыекъуапэрэ яепископэу Тихон Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ къыфэгущыуагъ

(ИкIаух).

Адыгеимрэ Мыекъуапэрэ яепископ Тхьаклушынэ Аслъан зэрэфэразэр рилуагъ чылысым илофыгъохэм язэшохын ренэу ыналэ зэрэтыригъэтырэм, дин зэгурылоныгъэм игъэпытэнкIэ лофышхо зеришлэрэм афэшI.

Адыгеим и Лышъхъэ дин пащэр къызэрэфэгущыуагъэмкIэ «тхьауегъэпсэу» рилуагъ, республикэм исхэм яфедэхэм якъэухъумэн ренэу зэрэфэлажьэрэр хигъэунэфыкIыгъ.

— Тэ гухэлъэу тилэр зы — лъэпкы

культурэхэм ахэлъ шлуагъэхэр Iэубытыплэ къызыфэтшыхэзэ, цыфхэм ягушъхъэлэжыгъэ зыкъегъэлэтыгъэныр ары. Цыфлэпкъым инеушрэ мафэ джарэуштэу ары нылэп дгъэпсын зэрэтлэахыштыр. ТкIуачIэ зэдэтхыплэзэ, цыфхэм цыхъэ къызэрэтфашырэр Iэубытыплэ къызыфэтшыхэзэ, къыныгъо пстэури дэдгъэзыжын ыкIи тигъэхъагъэхэм ахэдгъэхон зэрэтлэахыштым сицыхъэ телъ, — хигъэунэфыкIыгъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

«Ошъутенэм» псауныгъэр щагъэпытэщт

(ИкIаух).

ЕплъыкIэхэр

Адыгеим испортсмен цIэрылохэм, спорт еджаплэхэм япащэхэм, спортсменхэм, кIэлэеджаклохэм гуцылэгъу тафэхъугъ.

Сергей Алифиренко, Олимпиадэ джэгунхэм ячемпион:

— Сэгущы, гъунэ имылэу сэгущы тиспорт псэуалэхэр нахъыбэ зэрэхъухэрэм фэшI. «Ошъутенэр» лъэгъупхъ. Спорт

щэрыномкIэ Унэшхо тфашы. АщкIэ ти Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан, Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, Урысыем спортымкIэ иминистрэу Виталий Мутко «тхьашъуегъэпсэу» ясложы сшлоигъу.

Мэрэтыкъо Сахьид, дуним самбэмкIэ ичемпион:

— Мыщ фэдэ спорт псэуалэхэр республикэм илэхэ зэрэхъугъэм тырэгущы. ТикIэ лэгъум спорт псэолэа зэтэгъэпсыхъагъэхэр макIэ хъуштыгъэх. Экономикэр къелыхыгъэми,

тилэшъхъэтетхэм хэклплэхэр къагъотых, кIэлэцIыкIухэр, ныбжьыкIэхэр спортышхом хэтщэнхэмкIэ амалышлэхэр тилэх.

Светлана Кожубекова, Мыекъуапэ игандбол командэу «Адыфым» икIэлэпчъэлут:

— Гандбол ешIэ зышлоигъо кIэлэцIыкIухэр къызыкIэлупчIэрэр бэ. Унэ дахэ тилэ хъугъэш, сэгущы, зэкIэми «тхьашъуегъэпсэу» ясложы.

Тумэ Пахьир, футбол ешIэрэ ныбжьыкIэмэ ащыщ:

— Синыбджэгъухэр сигъусэхэу унакIэм зыщызыгъэсэщтхэм сафэгущы. Псауныгъэр щагъэпытэнымкIэ амалышлэхэр щагъотышты.

Мыекъуапэ иадминистрации ипащэу Александр Наролиныр Мыекъуапэ инароднэ депутатхэм я Совет и Тхьаматэу ДжармэкIэ Азмэт, Парламентым идепутатхэу Iащ Мухьамэд, Мырзэ Джанбэч, Брыцу Рэмэзан, Кьулэ Аскэрбий, спортым Iоф щызышIэхэрэ КIое Хьазрэт, Андрей Бородин, Хъот Юныс, Сихъу Рэмэзан, Хьабэхъу Рустам, Гъыц Нухъ, Дмитрий Щербаневым, Мэхъош Аслъан, нэмыкIэхэри зэхэщаклохэм афэгущыуагъэх.

Зэфэхъысыжъхэр

Ти Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан журналистхэм гуцы-

лэгъу зафэхъум, спортым плуныгъэ мэхъанэу илэр хигъэунэфыкIыгъ, физкультурэм пыщэгъэхэр нахъыбэ зэрэхъуштытхэм ицыхъэ телъ. Республикэ стадионым игъэпсын аухышты, спорт щэрыномкIэ псэолэахъоу ашIырэм тегъэгущы. Урысыем спортымкIэ иминистрэу Виталий Мутко Адыгеим дэгъоу шашIэ. Янэ Мыекъуапэ ильэс 17 дэсыгъ. КIымэфэ спортым пылынхэм фэшI «Мыл Унэшху» зыфилорэр Мыекъуапэ шашIышты. В. Мутко кIэщакIо фэхъуи, федеральнэ ахъщэкIэ ашIынэу унашъо аштагъ, ащ фэдэ унэхэр Урысыем ишъолъырахэм якъэлэ шъхъалэхэм къащызэлъахышты.

Тигъэзетеджэмэ ацIэкIэ спорт псэуалэхэм ягъэпсын пылхэм «тхьашъуегъэпсэу» ятложы тшлоигъу. Опсэу, спортыр! Псауныгъэр о огъэпытэ, медальхэр къэзыыхъэрэм тагъэгущы.

«Ошъутенэм» ипащэу ДжармэкIэ Юсыф илофшIэгъухэр игъусэхэу гъэхъагъэхэр ышлынхэу фэтэлэ.

Республикэм иансамблэ цIэрылохэу «Налмэсым», «Ислъамыем», кIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ купхэм зэхэхэр къагъэдэхэгъ.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтхэр зэхэхэм къыщытырахыгъэх.

Ушэтынхэр рагъэжъагъэх

Еджаплэр къэзыухырэ кIэлэеджаклохэм зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр тыгъуасэ рагъэжъагъэх. Ежъ-ежъырэу къыхахыгъэ предметхэу географиемрэ литературэмрэ ахэм атыгъэх. Ушэтынхэр Мыекъуапэ дэт лицееу N 8-м щыкIуагъэх. Республикэм икIэлэхэм ыкIи ирайонхэм къарыкIыгъэ кIэлэеджэкIо нэбгыри 130-рэ фэдиз ащ къекIоллагъ.

Ушэтынхэм илэхъан мыхъо-мышлагъэхэр къэмыхъунхэм полицием илофышIэхэм, общественнэ ыкIи федеральнэ лыплъахэм аналэ лъэшэу тетыгъ. Ар рамыгъажъэзэ ахэм япшъэрылхэр джыри зэ агу къагъэкIыжыгъэх. Шапхъэхэм къызэрэдалъытэрэмкIэ, кIэлэеджаклохэр металлодетекторымкIэ ауплъэкIугъэх. Телефон ыкIи нэмыкI шапхъэхэм

адимыштрэ пкъыгъохэр ылыгъхэу зи къыхагъэщыгъэп. Джащ фэдэу кIэлэеджаклохэм яфитыныгъэхэр зэрамыукоштытхэм общественнэ лыплъахэм аналэ тетыгъ.

Ушэтынхэр зыщыкIорэ пунктым ипащэу Зоя Блинда тызэрэщыгъэгозагъэмкIэ, литературэр зытынэу лицеем нэбгырэ 94-рэ географиемкIэ зызыушэтынэу нэбгырэ 41-рэ фэдиз къекIоллагъ. ЗэкIэмкIи классы 10-мэ кIэлэеджаклохэр ачIэсыгъэх, ахэм камерэ тIурытIу, джащ фэдэу коридорхэм камерэхэр ачIэтых, телефонхэм Iоф амышIэным фытегъэпсыхъэгъэ пкъыгъохэр еджаплэм хагъэуцагъэх.

— Ушэтынхэм апылэ шапхъэхэр ильэс къэс нахъ агъэлъэшых, — ело Зое. — Ахэр зэрамыукоштытхэм лъэшэу ты-

налэ тет. Мытэрэзэу зекIуагъэу гу зылытытэрэм илофшIагъэ хэтылэтытэп ыкIи ильэс зытешIэкIэ ары нылэп ушэтынхэр ытыжын ащ зилъэкIыштыр.

Iофтхьабзэр Адыгеим зэрэщыкIорэм лыплъэнэу федеральнэ лыплъахэм, инспекторхэри къэкIуагъэх. Ар рамыгъажъэзэ аудиториэхэр шапхъэхэм адештэхэмэ ауплъэкIугъэх, видеосистемэм Iоф зеришлэрэм еплыгъэх. Шапхъэу щылэхэр амыукъонхэм пхъашэу лыплъагъэх.

КIэлэеджаклохэм ащышхэм гуцылэгъу тафэхъугъ.

— Я 9-рэ классым къыщегъэжъагъэу зэтыгъо ушэтынхэм зафэсэгъэхъазыры, — ело Мыекъопэ гурыт еджаплэу N 17-р къэзыухырэ Игнат. — ШIэныгъэу зэзгъэгъотыгъэхэмкIэ ушэтынхэр псынкIэ къысфэхъунэу,

балл ин къэсхынэу сыцэгущы. Камерэхэр зэрэчIэтхэм, симыналосэ кIэлэеджаклохэр къызэрэтхэтыштытхэм ащ фэдизэу сыгъэщынэрэп, сыда плэмэ мы предметыр дэгъоу зэзгъэшлагъэу щыт.

Мыекъопэ районым ит поселкэу Абадзехскэм дэт гурыт еджаплэу N 3-р къэзыухырэ Алинэ литературэр ытынэу къекIоллагъ. Ащ къызэрэтилуагъэмкIэ, ильэсым къыкIолцI мы ушэтынхэм зыфигъэхъазырыгъ нахъ мышIэми, ар зэрэкIоштым лъэшэу егъэгъэмкIы. Ушэтынхэр зэкIэ дэгъоу зытыхэкIэ, Адыгэ къэралыгъо университетым чIэхъан имурад.

Сыхъатыр 10-м конвертхэр къызэтырахыгъэх, IофшIэнхэр рагъэжъагъэх. Мыгъэ къыщегъэжъагъэу тест шыкIэм тетэу IофшIэным хэтыгъэр хагъэкIыгъ. Литературэр зытырэ ныбжьыкIэхэм сыхъати 3-рэ та-

къыкIэ 55-рэ заушэтынэу уахътэ къаратыгъ, географиемкIэ IофшIэнэу къатефагъэхэр сыхъати 3-м къыкIолцI къашыгъэх.

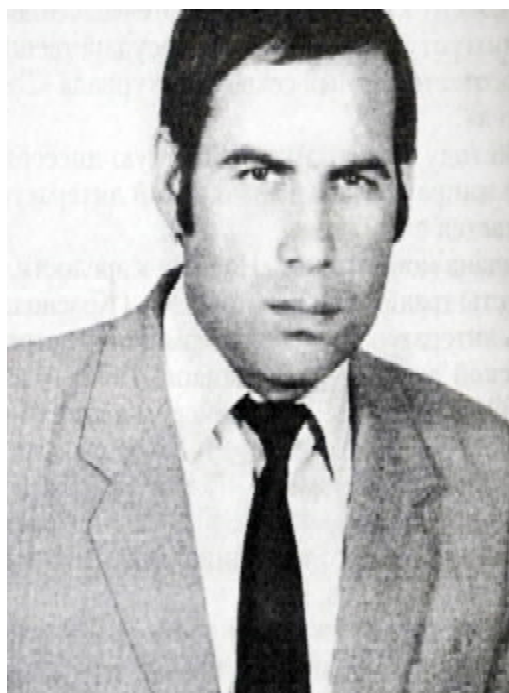
НыбжьыкIэхэм мы ушэтынхэр зэрэкIугъэхэм язэфэхъысыжъхэр мэфэ заулэкIэ къэнэфэщтытх. Литературэр зытыгъэхэм анахъ макIэу балл 32-рэ рагъэкъун фае. Географием къыхъахыгъэхэр ушэтынхэм пхырыкIынхэм фэшI балл 37-м нахъ мымакIэу къахын фае.

ЗэкIэмкIи республикэмкIэ мы ильэсым зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр нэбгырэ 1577-мэ атышты. ЖьоныгуакIэм и 30-м шIокI зимылэ ушэтынэу урысыбзэр еджаплэр къэзыухыхэрэм атышты. БлэкIыгъэ ильэсхэм афэдэу ежъ яшIоигъоныгъэкIэ къыхахырэ предметхэм ащыщэу общественнаниер ары нахъыбэмэ зызэраушэтыштыр.

ПИАТЫКЪО

Анет.

**Адыгэ, Къэбэртэ-Бэлыкъар, Къэрэщэ-Щэрджэс республикэхэм
янароднэ тхаклоу, СССР-м, Урысыем, АР-м я Къэралыгъо премиехэм ялауреатэу
Мэщбэшлэ Исхьякъ Шумафэ ыкъор къызыхъугъэр непэ ильэс 85-рэ мэхъу**

Исхьякъ зыщыщ адыгэхэм ыкIи лъэпкъыбэу дунаим
тетхэм шIур афелъжы, алуегъакIэ.

Итворческэ чъыгышхо лъагэу зырищыгъ

ИкъэхъукI, ищылакI, творчествэр

Изэчый гъэнэ-
фагъэкIэ, инэ-
фыпс лъэш-
кIэ, имы-
пшыжъ Iоф-
шIакIэкIэ игу-
щылэ иныкIэ
Мэщбэшлэ Ис-

Исхьякъ янэкIэ ятэжъу
Дэунэжъ Бакъ.

ЯнэкIэ янэжъу
Дэунэжъ Чэбэхъан.

**Бгы лъэгэ-лъхъанчэу
огум клэшлагъэр
Ары икIаклоу
плэIум ихъуагъэр,
Мафэм — пщэ фыжъыр,
Чэщым — мзагъор
Зишъхъарыхъоныр
си Шъхъащэфыжъ!**
«Шъхъащэфыжъ»

Мэщбэшлэ Исхьякъ Шумафэ ыкъор Краснодар краим хэ-хъэрэ Успенскэ районым ит адыгэ къуаджэу Шъхъащэфыжъ 1931-рэ ильэсым, жьоныгуа-клэм и 28-м къызыхъугъ. Зы-щыпIугъэ илфыпIэ-чыпIэ, иуна-гъо, янэ-ятэхэр (Исхьякъ янэ шъузабэу кызынэм, ежъыр ильэси 3-м ихъэгъэ къодыягъ), янэкIэ ятэжъ-янэжъхэу Дэунэжъ

Бакърэ Чэбэхъанрэ ягъэшлэбзэ фабэ, ягукIэгъу-шулэпэгъу, ятхы-дэ, япшысэ ыкIи янарт къэбар гъэшлэгъонхэр ары цыфы зы-шыгъэр. Янэ кылыфыгъэ ыш-хэр ыкIи лъэпэрыкIор зыщи-шыгъэ икъуаджэу зипсыорхэр ыкIышъо щыджэгъугъэ псыхъо-жъыеу Уарп хэлъэдэжъышты-гъэр, иапэрэ клэлаегъаджэу ПщыунэлI Юсыф, ятэ иныбджэ-гъугъэхэу, ащ игугъу дахэкIэ зышыштыгъэхэр ныбжъырэу клэлэгум — Исхьякъ игукъэ-кIыжъхэм къахэнагъэх. Иакъыл къаклуи, тхэн-усэным зызыре-тыми, ахэр арых исатырхэм ахэтыгъэхэр, ащигъэшлуагъэхэр.

**Тэ ушыла силъэпцIэгъоу,
къужы джыбэу
сицIыкIугъор?**

**Сыгъолпыжымэ
пкIыхъкIэ слъэгъоу,
Джэе щырэу псы хэсы-
гъор? —** кыщелэ усэу «Гум
щыщ пшысэхэр» зыцIэм; етIани
нахъ клотагъэу къепчы:

**Пчыхъэшъапэр кызырэсэу
Нэнэжъ пшысэр кырещажъэ,
Шугъи, бзаджи сыргъусэу
ИкуупIэм сыздыхэщэ.**

**Ащ ягугъэ гъусэ сфэхъоу
Къушъхы, мзэи сапхырэкIы,
Хъазаб хэтым сыгуи фэгъоу
Ипшъэхъу лъахъэ зэпысэчы.**

Исабыигъом ынэ клэтыгъэ пстэур — ятэжъ чыгхэм зэра-дэлажъэщтыгъэр, гъэсэпэтхы-дэу кырылоштыгъэхэр, янэ-жъэу Чэбэхъан ипшына макъэ, янэу Аминэт илушъэбагъэ ыкIи иорэджIэлукI гохъ, ышнахыжъ-хэм ялокIэ-шыкIэ гъэпсыкIэ-хэр — яеджэкIагъэр, ялэжъэ-кIагъэр, егъашлэм Мэщбэшлэхэр агуи, али чыгум екIухэу, лэ-жъэкIо чанхэу кызырэрэрыкIуа-гъэхэр, къоджэдэс хъупхъэхэр арых Исхьякъ иапэрэ усэхэм сурэтыпкъ афэхъугъэхэр.

Еджэным, гъэсэныгъэм уасэ зыщыфашыштыгъэ унагъо кытэдэжъгъэ Исхьякъ 1951-рэ ильэсым Адыгэ клэлаегъэджэ училищыр, 1956-рэ ильэсым М. Горькэм ыцIэ зыхъырэ Ли-тературнэ институтэу Москва дэтыр дэгъу дэдэклэ, 1962-рэ ильэсым КПСС-м и ЦК и Апшъэрэ партийнэ еджапIэ журналистикэмкIэ ифакультет кылухыгъэх. Литературэр икIа-сэу, игъогоу зэрэщытыр, твор-чествэ иным шIэныгъэ куухэр, акъыл-гулытэр зэрищыкIагъэхэр а уахътэм ащ зэхышлагъ, гу-хэлъ иным зэрилъэкIэу зы-фигъэхъазырыгъ.

(ИкIэлх я 4-рэ н. ит).

Исхьякъ ятэу Мэщбэшлэ
Шумаф.

Исхьякъ янэу
МыIуминэт.

**Шъхъащэфыжъ...
Джары, джары
Джары сикъуаджэ,
сикъуаджэ ыцIэр!**

**Уарпыпсы мыжъуакIэу
хъапкIэрэр ары
КъылуужъыукIэу, лыдэу
ащ ыцэр.**

СэркIэ хъугъэ-шIэгъэ дах

**Мы ильэсыр хъугъэ-шIэгъэ дахэм кыс-
фызIуихыгъ — Мэщбэшлэ Исхьякъ
итхыгъэ зэхэубытагъэхэу тхыль 20 хъурэр
сиIэ хъугъэ, ар сэркIэ уасэ зиI.**

Сыда плэмэ тхэкIо цIэ-рыIом итворчествэ сы-дигъуи гуахъо хэсэгъуа-тэ. Иусэхэм сяджэ зы-хъукIэ, къащылоу зыгъэ-гумэкIырэр зэхасшIэу, скIышъо ушхъорэцэуи, нэпсым счыишъхъэ зэ-пиубытыкIэуи кыыхэкIы. Ахэм узяджэрэ ужым, ухэтми, узэрагъэплъыжы: нахъ къабзэ, зафэ, шъабэ ухъумэ пшIоигъу. Тарихъ романхэм шIэныгъэ къэ-барэу ахэлъым, лъэхъан зэфэшъхъафхэр кызыра-щитыхэрэм ыкIи цыф-гъашIэхэр зэращыIорышIэ-

хэрэм уащэфы, узIэпащэ. Мэщбэшлэ Исхьякъ гущы-лэр сыдигъокIи екIоу зэри-гъэфедэрэм уемыхъопсэн плъэкIырэп. Сэ сытхыль-едж, сырилъэкпэгъу, арын-фае экIэ илъэкпэ фырилэ шулэпэгъур, гъэжъыугъэу щымытэу, шыпIкъэм те-тэу кызырэгъэпIагъорэм сызкIигъэразэрэр.

Автобиографическэ по-вестэу «Щагу хъурай» зы-филорэм Мэщбэшлэм янэ-иобраз фэбагъэр къебэ-кIэу танэу кыыщыригъэ-уцагъ. «Сян ары сыди-гъуи плъэпIэ-гугъапIэу, цы-

сэ инэу силагъэр» еIо. Ащ фэдиэу Ным икъэбзагъэ, игукIэгъу мыухыжъ зы-гъэунэфыгъэ ыкIоу, ащ а шэнышIухэр кыкIлэры-зыхыгъэр илъэкпэ ицIы-фышхоу — напэ ыкIи къэрар зилэу — зэрэхъу-щтыр нэфагъэ.

Сырэгущо Мэщбэшлэ Исхьякъ илъэхъан сызэ-редыхэтым, а зы чыгум тызэрэзэдытетым. Сэ сы-литературнэ критикэп, сы-тхыльеджэ кызырэкIу. Ау-ЛъэпцIэрышэ Хъалидэ итхыгъэ гущыIэу «Худо-жественное осмысление истории народа» зыфилоу мы тхылыбэ зэхэт кыдэ-кIыгъор кызылузыхырэм кыыщилорэ гущылэ пэпчъ-десэгъаштэ. Гущылэ фэбэ-лъэш дахэхэр иилъэсы-

бэ литературнэ Iофшлагъэ-кIэ кылыжъыгъ Исхьякъ. ИтхыльхэмкIэ, ипроизве-дениехэмкIэ ащ илъэкпэ, адыгэу тхамыкIэгъуабэр зынэ клэкIыгъэр мылIэ-жъынэу, егъашлэм шылэ-нэу ышIыгъ. Мэщбэшлэ Ис-хьякъ зэ зэдэгущылэгъоу телевидением щыдашылэ-гъэм кыыщилогъагъ тхы-лпыр псэпытэ зышIырэр, ащ тыкъэзыуцухъэрэ ду-наим — пхъэм иэнергие (ифабэ) зэрэхэлпыр арэу, тхылапэ тхыгъэр чылопсым ыпсэу.

Тэ, зэо ужым къэхъу-гъэхэм, тызэрэнасыпшIуа-гъэр тхылыр — еджэныр тикIасэу, ащ тыфэщагъэу тыкызырэтэджыгъэр ары. Непэ зэфэдэу тхыльеджэ-ным имэхъан къагурыло-жъэу щымытми, техноло-гиехэм дахыыххэу, сэ лъэ-шэу сигъэгущылагъ Мэщ-бэшлэ Исхьякъ иугъоигъэ

Исхьякъ янэу МыIуминэт ахэс ишъаохэмрэ
инысэрэ.

тхыгъэ зэхэубытэгъэ хъар-зынэр силэ зэрэхъугъэм.

КИУАЙ Римм.
къ. Мыекъяупэ.

Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм премиехэм ялауреатэу Мэщбэшлэ Исхьякъ Шумафэ ыкъор

Лъэпкъым ихъишъэлуат

Мыжъосыныр мэклодыжъы — мыклодыжъырэр оред.

Гуцылэжъ

Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм янароднэ тхаклоу, СССР-м, Урысы-ем, Адыгеим я Къэралыгъо премиехэм, М. А. Шолоховым ыкли Н. Островскэм ацлэкэ агъэнэфэгъэ литературнэ премиехэм ялауреатэу Мэщбэшлэ Исхьякъ Шумафэ ыкъор кызыыхугъэр непэ илъэс 85-рэ мэхъу. А мэфэкI дахэм фэгъэхыгъэ зэхыхъэ АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапIэ жьоныгъуаклэм и 20-м шылагъ.

Мэщбэшлэ Исхьякъ илъэс 60-м ехъугъэу адыгэ литерату- рэм хэт, имафэ, иилъэс пэпчкIэ хьалэлэу, зафэу лъэпкъ

шлэныгъэм хахъо фешы. ТхэкIо цIэрылу — Адыгеим, Темыр Кавказым, Урысые Федераци-ем ямызакъоу, икълэмыпэ кыпыкыгъэ произведение дэ-гъубэмкIэ Iэклиб къэралыгъо-хэми ащызэлъащIагъ. Мэщбэшлэ Исхьякъ — тхакло, усакло, тарихълэжъ, литератор, гупшы-саклу — Цыфышху.

МэфэкI тхылъ къэгъэлъэгъо-ным имэкIай зэготхэм Исхьякъ илъэс зэфэшъхьафхэм ытхы-гъэ усэ тхылъхэр ыкли ипро-зэ-повестхэр, романхэр ащызэ-пэлутых. Иапэрэ поэмэу «Цыф лъэшхэр» 1953-рэ илъэсым кыдэкIыгъ. Ащ усэ тхылъы-бэ — «Сидунай», «ОрэдыкI», «Жьогъобын», «Пщыналъ», «Лъэмыджхэр», «Тыжын ошх», нэмыкIхэри; романхэу «Агъае-рэм ежэжхэрэп», «Цыфыр тIо къэхурэп», «Нэфшъэгъо лъа-гъохэр», «Илъэс фыртынэхэр», «Бзыикъо зау», «Щагу хъурай», «Гоцэунай», тхылъищ хурэ хэ-шыпыкыгъэ тхыгъэхэр», «Мы-жъошъхьал», «Гъэритлу», «Рэ-дэд», «Адыгэхэр», «КъокIыпIэм-рэ КъохьапIэмрэ», «Айцэт»,

«Рафыгъэхэр», тхылъ 16 хурэ ыкли тхылъ 20 хурэ изэхэубы-тэгъэ тхыгъэхэр щыолъэгъух. АР-м и Гимн игуцылэхэр зыхэхэр Мэщбэшлэ Исхьякъ, Къурлань (гъусэ илэу) адыга-бзэкIэ зэридзэкIыгъ. Иилъэс-хэр итворческэ IофшIэгъэ инкIэ ушьагъэх, илитературнэ гъэхь-гъэхэм япхыгъэ шытхъуцIэхэр, шлухьафтынхэр кыфагъэшъо-шагъэх. Анахъ узэрехъопсэнэу хэлъыр Тхъэм кыхилъхьэгъэ зэчыир мыпшъыжъэу зэригъэ-

федэрэр, ренэу зэрэтхэрэр ары. Тхаклом имэфэкI зэхыхъэ шлуфэс гуцылэкIэ кызылэуихыгъ Лъэпкъ тхылъеджапIэм илофы-шлэу Кучмээ Аминэт ыкли Iоф-тхьабзэм изегъэкIон-зещэн фи-гъэзагъ филологии шлэныгъэ-хэмкIэ докторэу, профессорэу Мамый Руслъан.

Зигъо мэфэкI IофыгъомкIэ зэхыхъэм хэлэжъагъэх Адыге-им ишлэныгъэлэжхэр, респуб-

(Иклэух я 5-рэ н. ит.)

Итворческэ чъыгышхо лъагэу зырищыгъ

Исхьякъ кыгосых ыпхъоу Фатимэрэ ишъхьэгъусэу Сачнэтрэ.

(Иклэух).

Иапэрэ усэ зетхым Исхьякъ сабыигъ, я 3-рэ классым исыгъ, апэу ар зэригъэлъэгъугъэр ыкли усэ ащ къезытыгъэр янэу Аминэт ары. АщкIэ «Гъогу маф, сикIал, гупшысэн лъагъоу узы-теуцорэм шъхьафит-гупфитэу урыклонэу, ущыпытэнэу пфэсэ-ло» ыгукIэ кызыэрэрилогъагъэр тхаклом игъашIэ ащ тетэу зэр-рэкIэлыгъэм пшIошъ егъэхъу.

1956-рэ илъэсым Мэщбэшлэм Мыекъуапэ, Адыгэ хэ-кум къегъээжъы ыкли ащ кы-щегъэжъагъэу 1959-рэм нэс лъэпкъ гъээтэу «Социалисти-ческэ Адыгеим» иотдел ипа-щэу Iоф ышIагъ. 1959 — 1962-рэ илъэсхэм КПСС-м и Адыгэ хэку комитет илектор куп илэ-шъхьэтетыгъ. 1962 — 1970-

рэ илъэсхэм журналэу «Зэ-къошныгъэм» иредактор шъхьа-лагъ. 1983-рэ илъэсым кыще-гъэжъагъэу джы кызынэсы-гъэм АР-м итхаклохэм я Союз иправление итхьамат.

1949-рэ илъэсым кыщегъэ-жъагъэу Мэщбэшлэ Исхьякъ ытхыхэрэр кыыхеутых. Илъэс 62-рэ хъугъэу гупшысэ хьасэм, литературэм хэт. Ытхыгъэ тхы-лыпшI пчъагъэр, 100-м ехъу-рэр къэппчынкIэ балом, Iоф-шIэгъэ хьарзын, гупшысэ лэ-жыгъэ дах, ау сэ кыыхэзгъэ-щымэ сшIоигъор ипотэическэ сатыр благъэхэм уакIэдэулымэ, гуахъо пфэхъухэу, купкI куоу ялэр, акъыл шъагъэу «ащыб-лэрэр» кызыэрэщызэтешыкIы-рэр ары. Мэщбэшлэ Исхьякъ лъэпкъ поэзиэм тэмэкIэ пытэ-щишыгъ. Иапэрэ тхылъэу

«Цыф лъэшхэр» 1953-рэ илъэ-сым (илъэс 22-рэ ежъ ыныб-жъэу) кыдэкIыгъ. Ащ поэти-ческэ тхылъыбэ кыкIэлъы-кIуагъ: «Сидунай», «ОрэдыкI», «Пщыналъ», «Пшысэ-гупшы-сэхэр», «Лъэоянэхэр», «Хы-уай», «Лъэмыджхэр», «Ты-гъэгъаз», «Тыжын ошх», «Уахътэм ищэрэхъ», «Саты-риплIхэр», усэхэр зыдэт хэ-шыпыкыгъэ тхылъищыр, нэ-мыкIхэр.

Ау усакло ащ кыщыиуц-гъэп. Акъыл куукIэ проэми зыкыщызэлэуихыгъ. ГупшысэкIо иным акъыл-кIуачIэу, амалэу илэр иусэхэми, ипоэмэхэми, игуцылэ щэрыо сатыриплIхэми ащызэхэошIэ. Итарихъ роман-хэр лъагэу зызыщыгъэ твор-ческэ чъыгышхо бэгъуагъ. Мэщ-башлэр тхэкIо къодыеп — гу-пшысакло, губзыгъ, IофшIэкIо-шху, бзашло, Iэлэлас. Уахътэм ижыкъащэ кIэдэлукIызэ, щылэ-ныгъэ гъоухэр рекIукIых, цы-фыгъухэм ямызакъоу, Дунаи-шхом лъэлэсы. А зэкIэми — Чыгум, Огум, Цыфым гупшы-сэ шъуашэ афешы, ащелъэ, псэ къапегъакIэ. Джа «псэр» зыхэлъ пстэумэ якъэбзэгъэ-шъыпкъагъэ ыухъумэу, дэха-гъэр, шлугъэр клигъэтхъэу чэщи мафи матхэ, мэшэсы, мэгу-пшысэ тхаклоу.

Ипоэзие пэщачэу ипрози лъэш. Романхэу «Агъаерэм ежэжхэрэп», «Цыфыр тIо къэ-хурэп», «Нэфшъэгъо лъагъо-хэр», «Илъэс фыртынэхэр», «Шлу шIи псым хадз», «Щагу хъурай», нэмыкIхэри, тарихъ романхэу «Бзыикъо зау», «Гоцэунай», «Мыжъошъхьал»,

общественнэ Iофышхохэм ахэ-лажъээз игъашIэ кыыркIо Ис-хьякъ.

Мэщбэшлэ Исхьякъ творчест-вэм илъэаплэ зыштэгъэ тхаклу, итворчествэ пIонышъ, чъыг тэ-мабгъу. Цыфыр инэф ыты-нэу, шлэныгъэр ыпхынуэ, ишлу-ыгъэбэгъонэу мы чIым кыы-зэрэтэхъуагъэм ищысэ дах лъэпкъ тхэкIошхоу Мэщбэшлэ Исхьякъ ищылэныгъэ. Итворче-скэ гъэбэжъу ифэшъошэ дэдэу СССР-м, УФ-м ыкли АР-м я Къэралыгъо шлухьафтынхэр кырапэсыгъэх. Гупшысаклом ипроизведенияхэм гъэсагъэхэр яджэх, етIупшыгъэу ахэр зеха-фых, тхылъеджабэ сыдигъуи егыоты.

Непэрэ мафэхэми зэлъашIэ-рэ тхэкIо инэу Мэщбэшлэ Ис-хьякъ икълэм зэрэчаныр, зэр-рэлъэшыр, зэрэгъэшIэгъоныр хэзгъэунэфыкIызэ, гупшысэкIо иным игуцылэ лъэш пытэкIэ цыф (лъэпкъ) напэр ыгъэдахэу зэриухъумэрэм сепъэгъушхо. Цы-фыбэм ацлэкIэ псауныгъэкIэ, гушлуагъокIэ, «насып» гуцылэм кыуыбытырэ пстэумкIэ сыфэ-лъяло, бэрэ тIлэнэу, тигъэгъо-зэнэу, тигъэрэзэнэу фэсэлэ.

Ыпхъоу Нинэрэ ыкъоу Руслъанрэ азыфагу Исхьякъ ис.

A black and white photograph of two men in suits and ties, identified as the author and his brother. They are standing outdoors, possibly in front of some foliage. The man on the left is looking towards the right, and the man on the right is looking towards the left.

**Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм
янароднэ тхаклоу, СССР-м, Урысыем, АР-м я Къэралыгъо премиехэм ялауреатэу
Мэщбэшлэ Исхьякъ Шумафэ ыкъор кызыхъугъэр непэ ильэс 85-рэ мэхъу**

Ипроизвeдeниeхэм лэужхэр аплух

**Зэлашлэрэ тхаклоу Мэщбэшлэ Исхьякъ лъэны-
къуабэклэ зэчый ин зыхэлэ тхаклом итхылъхэм
цыфхэр яджэх, ахэмклэ адыгэ шылаклар зыфэдэр
ашлогъэшлэгъонэу зэрагъашлэ.**

Тхаклом ипоэзие ыкли ипрозэ ялэшыгъэ-дэгъугъэ зэфэдэу зэлэщачэ, джары усэхэр зикласэхэми, повесть-романхэр нахь зигунэхэми ащ ипроизвeдeниeхэм зыкласагъазэрэр. Тхаклор кызыхъугъэр ильэс 85-рэ зэрэхъурэр адыгэ лъэпкъымклэ мэфэклышху, республикэм ирайонхэм, тикъэлэ шъхалэу Мыекъяупэ адэт еджаплэхэм, клэццлыклу ыгыплэхэм, сэнэхъат зэгъэгъотыплэ колледжхэм ыкли апшэрэ еджэплэхуитлоу — Адыгэ Къэралыгъо университетым, Мыекбонэ къэралыгъо технологическэ университетым — Адыгэ шлэныгъэ институтым, тхылъеджаплэхэм зэралъэклэу мэфэклэ офтхъабзэхэр ащырагъэклокых, ахэм нибжьыклэхэр бэу ахэлажэх.

Жьоныгуаклэм и 18-м Мыекбонэ къэралыгъо технологическэ университетым ишлэны-

гъэ тхылъеджаплэ (мыр ятлонэрэу, ащ ыпалуи ежэ Мэщбэшлэр яхъаклагъ) литературнэ-музыкальнэ зэхэхъэ шызэхашэгъагъ. Ащ фэдэ гукъэклар мы тхылъеджаплэм ибиблиотекаръ шъхалэу Ирина Константиновар ары кызыпкъырыкыгъэр. Лъэпкъ тхаклоу Мэщбэшлэм итворчествэ цыфхэм апэблагъ ыкли ягунэс, итхылъхэм нибжьым емыллыгъугъэу бэ яджэрэр. Ащ поэзием ыкли прозэм илэ тхылъишъэ фэдиз кыдигъэкыгъ, ахэр кызырэхъаутыгъэхэм япчъагъэ миллиони 4-м шъхъадэклы.

Университетым шылэгъэ пчыхъзэхэхэм «Дай мне радости, жизнь...» (иусэ гушылэхэмклэ) зэреджагъэхэр. Ащ хэлэжъагъэх факультет зэфэшъхъафхэм ястудентхэр, университетым епхыгъэ политехническэ колледжым иеджаклохэр, клэлэгъаджэхэр.

Мэщбэшлэ Исхьякъ итворчествэ нэм кыклагъэуцэ тхылъ кыгъэлъэгъонитлоу «Песня моя, Адыгея моя», «Взгляд в историческое прошлое» зыфилохэу тхаклом изэхэуытэгъэ тхыгъэу-гъыгъэхэр зыдэт тхылъ 20-р зышызэпэлутхэм. Ахэм нибжьыклэхэм зафагъэнэлосагъ. Джащ фэдэу, тхаклом ишылэныгъэ ыкли итворческэ гъогу электроннэ кыгъэлъэгъон шыкълэмклэ зэрагъэшлэгъэ. Исхьякъ иусэ мэкъэ жынчхэм маклэп дахьыхэрэр, ау итарихъ романхэри лъэшэу ашлогъэшлэгъонх. Ахэм зэкълэми къащылотагъэр адыгэ члыгум идэхагъ, игупсэфыгъ, адыгэ лъэпкъым идунэтетыклэ, ышъхъэ кырыкылауагъэр, ишэн, иакъыл зынэсырэр. Арышъ, тхылъеджэхэмклэ мы ипроизвeдeниeхэр шлэныгъэ кыкылауаплэх ыкли плуныгъэ лофыгъор зыгъэлъэшых.

Зэчый ин зыхэлэ тхаклом фызэшлэпкырэр зэрэбэр алъэгъоу, зэхэхэу, зэхашлэрэмклэ агу нибжьыклэхэм раубытагъ. Мэфэклэ зэхэхэр зэрагъагъ МКЪТУ-м иполитехническэ колледж истудентхэу Александр Рожковымрэ Кваш Фаридэрэ. Ахэм тхаклом ишылэныгъэ ыкли итворчествэ, общественнэ лофшлэклошхоу зэрэщытыр къало-тагъ. Ежэ университетым истудентхэр Мэщбэшлэм ытхыгъэ

яклэсэ усэхэм къяджагъэх: «Сичыл», «Сичыгу», «Адыгэхэр», «Тикъашъохэр», нэмыкълэми.

Литературнэ зэхэхэм Мэщбэшлэ Исхьякъ игушылэхэм арылэ музыкэр, оредхэр шылу-гъэх. Зэрэдунаеу кызыбы-быхъэгъэ оредэу «Адыгэхэр» УФ-м изаслуженнэ артистэу Тутэ Заур кызырлорэм едэлу-гъэх, джащ фэдэу, Мэщбэшлэм ироманэу «Бзыикъо зау» лъапсэ зыфэхъугъэ оперэу зэлашлэрэ адыгэ композиторэу Нэхэе Аслан ыусыгъэм шыщ рагъэллыгъэх.

Тхэкло ыкли усэкло инхэу Р. Рождественскэм, Сергей Михалковым Мэщбэшлэ Исхьякъ

кырылауаплэхэрэм арагъэдэлу-гъэх, Мэщбэшлэр АР-м и Гимн игушылэхэм яавторэу зэрэщы-тыр ашлагъ.

Мэфэклэ зэхэхэм хэлэжъагъ ыкли кышыгушылагъ МКЪТУ-м иполитехническэ колледж урысыбзэмрэ литературэмрэклэ иклэлэгъаджэу Шъхалэцэ Саидэ. Ащ игушылэ анахь зыфэгъэхыгъагъэр тхаклом итарихъ романхэр ыкли ахэм охътэ зэпхыныгъэ, зэкълэ-лыклоклэ гъэнэфагъэ зэралэр ары.

Нибжьыклэхэм афэгъэхыгъэу къэплон плъэкыштыр, Интернетым зыкыкълэрачи, адыгэ тхэклошхом фэгъэхыгъэ мэфэклэ зэхэхэм зэрэхэлэжъагъэхэр агу кыкыжъын къодьер ар-мырэу, тхаклом нахь зыфагъэ-нэлосэнымклэ лъэбэкыулоу зэрэхъугъэр ары. Ащ ыпэкклэ ыцли амышлэу, ипроизвeдeниeхэри алъэгъугъэу шымытыгъэми, джы Мэщбэшлэр студентхэм, нибжьыклэхэм агуклэ нахь апэблагъэ хъугъэу, ежэ-ежырэу, иусэ сборникхэу алыгъхэм адэт усэхэу агу рихыгъэхэм къяджагъэх. «Иусэ макъэ голу, ипычы-гъо хылылэп, гъэшлэгъонхы, умакъэ лоу исатырхэм зэ укы-зяджэкклэ, тхэклошхор ппэблагъэ зэрэхъурэр, ащ фэдэ усаклохэр, тхаклохэр Мэщбэшлэ Исхьякъ фэдэу шылэхэмэ, шылэныгъэр рэхъатэу лыклотэшт» зыфилорэ гупшысэр офтхъабзэм шыклагъэтхыгъ.

Адыгэ бзылъфыгъ! Дунаишхом о пцлэ щырало

**(Кызыкълэпкылорэр
жьоныгуаклэм и 26-м
кыдэкыгъэм ит).**

Аиссе ишылэныгъэ чыплэ ин шиубытыгъ Ферриольхэм яунагъо, ахэр шыклагъэ ямылэу щытыгъэп, ау иклэлэгъу-ныбжьыклэгъу къэшлэкыгъагъэх. Пон де Вель ыкли Аржанталь ыш шыпкъэм фэдэ хъугъагъэх, яклэсагъ адрэхэми, зэгурыло-щтыгъэх, зэфэгумэклыжыштыгъэх. Айщэт илэсыбэ зытешлэгъэ ужыми пкыхъаплэхэм амыгъэгупсэфэу ихэку, иунэ, янэ-ятэхэр, инанэ бэрэ ынэ клэкыштыгъэх, анахъэу шымы-гупшэщтыгъэр зэрэзэрапхъуа-гъэхэр, ятэу пшы-Болэт укы-

гъэу джэхэхъогум зэрэтелы-гъэр, янэ игулэ клый макъ: «сисабый цыкылу!..» ело, мэкую, мэгъы; янэжъэу Чаби гулэ-клэягъ, ау афырикыгъэхэп, зэ-тыраукагъэх. А гупшысэ хы-лэмэ тхъапшырэ пшъэшъэ-жыер ахилъэсэжъэу хъугъа?!

Кыныгъо-хъадэгъум кыи-лэпхи, цыф шылэклэ дахэ, гъэ-псыклэ-хабзэ, гъэсэнэгъэ, плу-ныгъэ дэгъу езыгъэгъотыгъэр, зимылькы кытезгъэклодагъэр Ферриоль ллакхом имызакъоу, француз обществэм хэзышагъэр ыкли щызыгъэшлагъэр Шарль де Ферриоль ары. Ар Айщэтклэ тым ычылп. Ежэ графыри апэрэ мафэу зильэгъугъэм кышце-гъэжъагъэу кыфэщэгъагъ, кы-

фэшъыпкъагъ. Пшыхэкклэ лъэ-пкъэу пшъэшъэжыер зэрэщы-тыр, ыцлэ занкэу амыгъэкклэ-лу дахэу сыдигъоклы ралон зэрэ-фаери, тлысыплэ хэхыгъэ илэн (ежэ зыдэщысым исэмэгубгъу-клэ) ыкли зыщымысым ышэу Огюстен кыгосын зэрэфаери агуригъэуагъ.

Айщэт графым ятэм фэдэу еплъырэ закъор арымырэу, ы-гуклы пэблэгъагъ. Ау пшъэшъэ-пкъым зеуцом, ухэтми (ухуль-фыгъэ хымэмэ) удихыыхынэу зиштэгъагъ. Джащыгъум графми гупсэфыгъо имылэжъ хъугъэ. Тыркуем кыкли Аиссе зэригъэ-лэпгъунэу ыкли клэупчлэнэу, иеджаклэ зэригъэшлэнэу зычлэс еджаплэм — монастырым кло-гъагъэ. Жанетт-Николь Айщэт дахэу кытегушылагъ. Ежэ Шарлотта-Элизабет-Аиссе да-хэу зызэриштагъэр, нэм кы-зэрэклэджагорэр графым ыльэ-гъугъ, ихульфыгъэ хъуапси кыыригъэблыгъ. Джы члы азы-фагу илэу, Шарль де Ферриоль — Стамбул, Аиссе — Францием шылэми, Айщэт ежэ ие зэрэхъун фаер, шъуэклэ зэрехъуапсэрэр мафэ къэс нахь зэхышлэщтыгъ, ау плэпъэ гъэ-нэфагъэм ригъажэщтыгъ.

Шлоу кыфишлагъэр кыгу-рылоу графым ыгу хэулэным зышидзыещтыгъ. Адыгэ лъэ-пкъым ыпху дахэ игукъэбзэгъэ-шъыпкъагъэкклэ, изэфагъэкклэ пстэуми ялээгъэкыштыгъ.

Лэнатлэри ыгъэтлыллыжыи, лахыжыи, ипсауныгъи кыхэлэ-гъэу Шарль де Ферриоль иунэ

кыгъэзэжъы ыкли хульфыгъэ плырыгъэкклэ кыпэгъоклы, кы-текулатэ, кырегъэзы, кыгъэ-щынэ; кышцэфыгъ, зэрэфаешъ, чэщ тырымыгъэшлэжъэу ишъуэ хъун зэрэфаер кырело.

Зэхихыгъэм Айщэт идунэе нэф кыгъэушлункыгъ... Кыфэ-сакъыни, кыфэуапсэни, зышы-гугъыни илагъэп, илэгъэ закъор шульэгъу кыабзэ зыфырилэу

зэдалыгъынэу, янасыпынэу ху-гъэп. Шылэныгъэ зэфэнчъэм анахь шульэгъу зэфэ дахэм лъапсэ щышлын ыльэкыгъэп.

Дэхэ насыпышло мэхъуа? Гу-гъузым гъэретынчъэ ышыгъэ Айщэт бэгъашлэ хуугъэп, ниб-жыкыкыу ипсауныгъэ кызырэхэ-лагъэм кыхэкклэу, идунай пасэу ыхъожыгъ. Ишылэныгъэ пчыклэ нэфэу клэкыгъэми, адыгэгу ин илагъ. Идэхагъэ пэщэчэрэ гу-пшысэ куу, зэчый хъарамы-гъэнчъэ хэлтыгъэх. Ижырэ адыгэ лъэпкъэу кызыхэкыгъэр ымыгъэгъуащэу зэльаригъэшлагъ.

ыкли кыфэзышыгъэу Маль-тийскэ орденым хэт шевалье Блез-Мари де Эди игуплър, изэхэшлэ лъэш стыр дигошы-ныр арыгъэ. Шыпкъэ, кыулы-кыоу ыхъырэм елытыгъэу уна-гъо ышлэн фитыгъэп. Ау ха-бзэ, унашъуи шульэгъур зылэ-жэн шылэп. Аиссерэ шевалье-мрэ яшульэгъу илэшыгъэ пшъэшъэ цыкылоу Селини къа-фихыгъ, ау ар зэдаплунэу,

Романэу «Айщэт» зыфилорэм Мэщбэшлэ Исхьякъ адыгэм ышэ-чыгъэр зэкклэ зы пшъэшъэжые цыкылу кырыкылауагъэмклэ дэгъу дэдэу кышыригъэлъэгъукыгъ, шылэныгъэ шыпкъагъэр зыльэ-псэ художественнэ произве-дениешхо кыилэкълэыгъ. Адыгэ лъэпкъым итарихъ кын ащклэ зэльаригъэшлагъ, романым ифэ-шъошэ дэдэу АР-м и Къэра-лыгъо премие кырапэсыгъ.

**Я 3 — 6-рэ нэклубгъохэр зыгъэхъазырыгъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.**

(Къызыкълъыкълорэр мэлъыфэгъум и 26-м къыдэкълъгъэ номерым ит).

Свет. Уцыкълужыя сэлэ къыб-гурымлоу, пшъашъэр зыдэмы-клочт клалэу шъэфклэ зылуклээ, лаллэ зерищэкълорэр... кло къыб-гурэлэоба къамылъэгъухэ хъу-мэ ашлэрэр...

Нэфын. «Гражданский брак» зыфалорэр ара?

Свет. Хъау. Телевизорми уеплъырэба сэлэ, ащ нэмыкл къыгъэлъэгъожьрэпи. (Ышъхъэ феложьы). Не дай бог мыр тем-ный лесым фэдэу зэрэотстал-кэр, а къызэрыкло дэдэри джынэс зэригъэшагъэп!

Нэфын. Телевизорым сеп-лъышъ арба «гражданскэ бра-кыр» зыкласлэрэр.

Свет. «Гражданский бракыр» пшъашъэмрэ клалэмрэ зэгомьт-хагъэхэу, ау зэлэ-зэшъузым фэдэу зэрэзэдэпсэхэрэр зэклэ-ми ашлэ зыхъуклэ ары.

Нэфын. Мыдрэр?

Свет. Мыдрэми клалэмрэ пшъашъэмрэ зэлэ-зэшъузым фэдэу зэлэклэх, ау зыми рагъа-шлэрэр...

Нэфын. Тлумы хъун ахэтэп, хэтэкло шыклэх нылэп. Ащ фэдэу сэ сызеклонэу тауцтэу къысеппэсыра?

Свет (къылуагъэр клипъэ-шъужыгъэу сэмэркъэуэгъэ фэ-дэу зыкъэшлы). Шутка, под-ругъжыр, орырэ сэрырэ ащ фэдэхэм егъашли тахэхъаштэп! Джары сэ зэклэми зыкълорэр сипшъэшъэгъум фэдэу адыгэ пшъэшъэ шъыпкъэ къэгъоты-гъаеу. (Ынэгъушъхъэ ебэу).

Нэфын. Хъазрэт зи къы-зэрэсхэт щылэп Аслъанэ нэ-луасэ къызэрэсфилшыгъагъэм нэмыклэу.

Свет. Ежыыр узылуидзэжы-щтым фэдэу къыплуплхыа-щтыгъэти, Аслъан лубгъэклоты-гъах сшлэшлыгъ.

Нэфын. Илъэсищэунае сы-зыпылгыгъэри...

Свет. Семыгъэх адэ! Зыми ымылъэгъугъэ миллионхэр илэ-хэу ылозэ къызэрэпфыригъап-щэрэм нэмыкл къыпыпхыгъа?

Шулъэгъум икъэгъэзэгъухэр

Къэшлыгъуищ хъурэ пьес

ХЭТХЭР:

Нэфын — зышъхъэ зыпътэжырэ адыгэ пшъэшъэ ныбжьыкл.

Свет — Нэфынэ фэтэрым къыдис ипшъэшъэгъу.

Аслъан — Нэфынэ ипсэлъыхогъэ клалэр.

Хъазрэт — Нэфынэ шлу зыпъэгъурэ клалэр.

Ешъуаклор — ныбжьыклэжъэп, гур зыщызыгъэкълэу, Тхъэр зыпыкълъыжыгъэхэм афэмыдэу, къабзэу зэкълэупсыхыагъэу, зэрэфэпагъэмкли итеплъэкли лалкълэ-лъапкл. Зэкълэ лолхэр зыщызеклохэрэр къэлэ паркыр ары. Ащ пае къэшлыгъо пэпчъ зыщыкълорэ уахътэм елтытыгъэу паркым дэт цыф мэкъэ ыкли шъозехъэ мэкъэ пстэури зэм нахъ инэу, зэм нахъ цыкълэу къэлэу зэпытых.

Сицыхъэ телъ зэ нэмылэми узэрэзэклимфызагъэми.

Нэфын. Сыдэмыкълуагъэу сыда къаплэхэрэр?

Свет (мэщхы). Мыдрэ клэ-лэжым фэдэ горэм улэклэфагъэ-мэ, зэкълэ пщигъэгъупшэщтыгъ.

Нэфын (ипшъэшъэгъу икъэ-гущылалкълэ шломытэрэзэу). Сыда, Свет, а Хъазрэт зыфэдэр озыгъашлэрэр?

Свет (къылэклэлуагъэм фы-клэгъожыгъэу). Бзылфыгъэ-хэр зэпкълылэхэрэм фэдашъо зэрэтеорэр плъэгъурэба?

Нэфын. Сэ ащ гу лъыстагъэп.

Свет. Джащ фэд о уищы-клагъэр... Етланэ ащ тырыгу-щылэшт, джы Римэ къысэжэ, ори некло, тлэклу тытезеклу-хъашт.

Нэфын. Аслъан къылухъанэу сежэ.

Свет (мэтэдджыжы). Пшъэшъэ намысыр фэбгъашлозэ зыфэб-гъэлэжыинэу ащ нахъ зыте-мыфэрэ щылэу сшлэрэп.

Нэфын. Нахъыпэм нэмыкл къысаплоттыгъэр.

Свет. Зигъэмиллионеры зэ-хъум зыгорэ къыпкълын сшлэ-шыщтыгъэти ары.

Нэфын. Ныбжы ащ имылку сенэцлыгъэп, о сыда зызы-келбгъэгъапэрэр?

Свет (къылэклэлуагъэр хи-гъэклэжыжыгъэу). Анахышлу слъэгъурэ пшъэшъэгъум сы-фэгумэкълышъ арба. (Лукълъжы зыхъуклэ ышъхъэ феложьы.) Мыщи сышлэделэу зыкълэфе-гъэкълэкыцы шъхъай, Хъазрэт шъэфэу лүклэу зэриублагъэм зыгорэ хэмылэу щытэп. Арын-кли мэхъуба адрэм сыкълэз-кычидзыжыгъэри. Джы сэ боу дэгъоу сэшлэ ащ зэ улэклэ-фагъэу упшъэшъэжыын зэрэ-мылэжыщтыр.

Нэфын (ипшъэшъэгъу клэ-лыплъэгъэу). Хъазрэт сызэрэ-фыщытым инэу егъапэ, ыгу рыхъыгъэн фай. Мо клэлэ лъэ-гъупхъэр зыфэдэр делэ цыклум

ышлэрэп ныла...

Хъазрэт мороженнэхэр зэ-рыл пакет мыныр ылыгъэу къылохъажы, хэтэджыкыгъэ Нэфынэ реты.

Нэфын. Мыщ фэдиз хэта къызфэлхыгъэр? (Пакетыр ыбгъуклэ егъэтыллы).

Хъазрэт. Орба.

Нэфын. Ащыгъум хъаулы, сэ ангинэ сшл... Сипшъэшъэгъум укълэуупчлэрэпи адэ.

Хъазрэт. Ащ сэ сигъапэрэп.

Нэфын. Хэпхыни хэллхъани имылэу боу дэхэ хъурай!

Хъазрэт. Сицыкълугъом клэлэ инхэм оредым хэлъэу «Дэхэ хъурай шъхъае, делэ хъураеба ей!» къызэралоштыгъэр сыгу къэогъэклы.

Нэфын. О клалэм уукълэ-рэба, зи зыхэмышыкълырэ сип-шъэшъэгъум лаягъэхэр зэрэ-плуалэхэрэмклэ?

Хъазрэт. Щытхъуклаерэ убы-клаерэ зэфэдэ алуагъ, ар къызэ-рэлэклъыжыщтыр ори пшлэрэп...

Нэфын. Джы зэрэщымытэу сыда къызыкълэклъыжыын фер?

Хъазрэт. Ар пшлэштэп, ынэ-хэр, жынтыу плонэу, стрел-кэр забивать ышлы шлоигъоу подозрительнэу ечэрэгъухъэх.

Нэфын. Зыфэдэ къэмыхъу-гъэ пшъэшъэ шлагъом мыщ пилухъэхэрэр, сэ къызгъэщэ-нэу нэлуасэ фэсшлын сигухэ-ллыгъ.

Хъазрэт. Нахъ къыппэблагъэ горэм псынклалэу лэклэплъ-хъагъэмэ сыгу обгъэштэп.

Нэфын. О слъэгъурэм шлу къыпфашлэнэу уфаеп. Къыз-гурылорэп типшъашъэхэр ащ фэдизэу зыкълэуиджагъохэр.

Хъазрэт. Зыфэдэхэр слон сыфитба?

Нэфын. Лаягъэхэр къытпы-шлулхъэхэмэ, шъуищиз шъухэ-хъон фай.

Хъазрэт. Сэ зигугъу къып-фэсшлыхэрэр сшъхъэклэ сызэ-рихылаплагъэхэр ары.

Нэфын. Адэ гъэшлэгъонба тэрэз горэ зэрахэмытыгъэр.

Хъазрэт. Хъулыфыгъэмэ къапахыщтым нэмыклрэ напэ яслэгъулаплагъэп.

Нэфын. Ащ сынэсыным ыпэ Тхъэм къозэу сырегъэш!

Хъазрэт. Узэмыбгыжъ, хъу-щтыр пшлэрэпышъ.

Нэфын. Сипшъэшъэ намыс зэрэсфэмыухъумагъэмклэ на-хыб сэ къэзлэжыгъэр.

Хъазрэт. Сыд намыса зи-гугъу пшлыжырэр, ащ имодэ зэрикыгъэр умышлэрэм фэдэу...

Нэфын. Пшъэшъэ намысыр цыгынэп, имодэ икълнэу.

Хъазрэт. Цыфхэр зэхъоклы, ашлэдэгъугъэр къырамыдзэжы мэхъу. Тизэмани бэ цызэха-гъэклэлаплагъэ, гум лъахъэр ты-рахи, укълэтер цагъэзыгъэ.

Нэфын. Джыры сэ икълэу къызызгурылуагъэр пшъэшъэ намысыр зэрэмыдджэуагъэр. Ащ илъэлаплагъэ къызыпшлэрэр сэц фэдэу уинасыпынчъагъэклэ ар зычлэунэклэ ары. Етланэ хэмы-жыукълъыжырэ узэу гум къыщео-хъаклы.

(Джыри къыклэлыкълочт).

Агу етыгъэу хагъэунэфыкълыгъ

Хэгъэгу зэошхом Теклоньгъэр къызыщыдахыгъэр илъэс 71-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ лолтхъабзэ чылопс паркэу «Тхъакълышху» зыфилорэм илофышлэхэм зэхашагъ. Илъэс къэс мы мэхъанэшхо зилэ мэфэклым фэгъэхыгъэу

зэхэхъэ гъэшлэгъонхэр ыпэкклэ зигугъу къэтшыгъэхэм рагъэклэклэ. Ахэр паркым пэмычыжъэу щызэхашэхэу хабзэ, ау мыгъэ ом изытет зэрэзэхъо-кыгъэм ыпкъ къыкыклэ ащ клонхэ алъэкыгъэп.

Дахъо дэт гурыт еджаплэу N 5-м иклэлэеджаклохэм чылопс паркэу «Тхъакълышху» зыфи-лорэм илофышлэхэм мыгъэ алу-клагъэх, Теклоньгъэм и Мафэ зэгъусэхэу ахэм хагъэунэфы-кыгъ. Хэгъэгу зэошхом хэкло-дагъэхэм яшлэжъ агъэлаплэзэ, зы такыккъэ афэшъыгъуагъэх, нэужым клэлэеджаклохэр усэ-хэм къяджагъэх, мыжъобгъу-хэм къэгъагъэхэр акларальхъа-гъэх. Ахэм ауж «Разведчи-ки», «Шифровальщики», «Воен-кор», «Собери волю в кулак» зыфилорэ ыкли нэмыкл энэ-къокъу гъэшлэгъонхэр клэлэ-еджаклохэм афызэхашагъэх. лолтхъабзэм икълэухым чылопс

паркэу «Тхъакълышху» зыфи-лорэм илофышлэхэм зэкклэ хэ-лэжыагъэхэм щытхъу тхылхэм-рэ шлухъафтынхэмрэ араты-гъэх. Хабзэ зэрэхъугъэу, шар-хэр уашъом дагъэклоягъэх.

лолтхъабзэр гъэшлэгъонэу ыкли шлуагъэ хэлъэу реклоклы-ным зилахышлу хэзылхъагъэ-хэм чылопс паркым илофы-шлэхэр афэразэх. Муниципаль-нэ гъэпсыклэ зилэ «Мыекълэ-пэ районым» и Администра-ция зеклономклэ и Гъэлоры-шлэплэ ыкли сыдигъуи къафэ-чфэхэу къаплэгъоклырэ клэлэ-еджаклохэм рэзэныгъэ гущы-лэхэр апагъохы.

Хэгъэгу зэошхом къытклэхъу-

хъэрэ ныбжьыклэхэм народым итарихъэу алытэ. Мы заор тыгу къэдгъэкълъыжыын, ащ Те-клоньгъэр къызэрэщыдахыгъэм мэхъанэшхо еттын фае, сыда плэмэ ащ тицылхэм зыкълыныгъэ къахелхъэ, тыхэгъэгу лъытэ-ныгъэ фэтшлыным тыфещэ. Чылопс паркэу «Тхъакълышху» зыфилорэм илофышлэхэм зэхэ-щгъэ зэхэхъэхэм афэдэу рес-публикэм щыкълэхэрэм яшлуа-гъэкклэ, мамырныгъэ щылаклэр тилэным ыпсэ емыблэжъэу фэ-бэнагъэхэр ныбжьыклэхэм ашлэ-щтых, ветеранхэм ыкли заом щыфэхыгъэхэм яшлэжъ агъэ-лэплэшт.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

